

พิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดิน
ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป ลาว
Ceremony Boun ho kaw pa dub din
in Vientiane Lao PDR

บัววอน พรหมบุตร¹
Bouavone Phommabouth

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาวิจัยศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาให้เห็นพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดิน ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว โดยมีการศึกษาประวัติความเป็นมาและขั้นตอนพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดิน โดยการรวบรวมเก็บข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากภาคสนาม ได้แก่ 1) เมืองสีสັดตะนาก 2) เมืองจันทะบุรีสีสັดตะนาคะนะหุด และ 3) เมืองสีโคดตะบอง ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ การนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอแบบพรรณาวិเคราะห์ประกอบรูปภาพ

ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดินได้ถูกสร้างให้เป็นบุญประเพณีอย่างหนึ่งในฮีต 12 เดือนที่เกี่ยวกับชีวิตหลังการวายนมของคน เป็นบุญอุทิศข้าวของเครื่องเช่นไห้ให้แก่ ผีบรรพบุรุษ และ ผีเปรต (ผต) ในโลกที่มองไม่เห็นคืออนรกตลอดพุทธันดร ซึ่งดวงวิญญาณของผีเหล่านั้นยังมีความผูกพันระหว่างมนุษย์กับศาสนา และสังคม ทั้งยังเป็นการระลึกถึงคุณงามความดีของบรรพบุรุษ และญาติที่วายนมลง ซึ่งมีความเชื่อในวรรณกรรมสมัยพระสมณโคดมพุทธเจ้าบรรพกาล และวรรณกรรมสมัยขุนบูลมสอนลูกหลานและประชาชน จากความเชื่อที่เป็นมูลเหตุดังกล่าวได้สืบทอดมาเป็นพิธีกรรมการบุญห่อข้าวประดับดินของชุมชนชาวอีสาน และชุมชนชาวลาวมาจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษา พิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดินพบว่าเมืองค์ประกอบของขั้นตอนการปฏิบัติอยู่ 5 ส่วน คือ 1) สถานที่ทำพิธีกรรม 2) เวลาวันเดือนปีทำพิธีกรรม 3) อุปกรณ์เครื่องเช่นไห้บุญห่อข้าวประดับดิน 4) ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 5) ขั้นตอนปฏิบัติพิธีกรรม

โดยสรุปพิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดินเป็นประเพณีการรวบรวมผลไม้ตามฤดูกาล และข้าว ปลา อาหารคาว หวานที่หลากหลายมารวมกันเป็นห่อๆ เพื่อนำไปเช่นไห้ดวงวิญญาณบรรดาผีบรรพบุรุษ และญาติพี่น้อง รวมถึงผีเปรต (ผต) เริ่มตั้งแต่เวลาตี 2.00 น – 5.00 น เช้าวันแรม 15 ค่ำ เดือนเก้าในทุกๆ ปี

คำสำคัญ: พิธีกรรม, บุญห่อข้าวประดับดิน, ไนนครหลวงเวียงจันทน์

Abstract

The content within this article study the Boun Ho Kaw Pa Dup Din in Vientiane, Lao PDR. The objective of this research is to study the history of the Boun Ho Kaw Pa Dub Din and background based on the document research and the field data study with in the following districts have: 1) Sisattanak 2) Chanthabouly and 3) Sikhottabong This research data is a qualitative research conducted using the following tools: surveys and observations. The data was analyzed and presented through descriptive analysis and accompanied by pictures.

From the study, it was found that the Boun Ho Kaw Pa Dup Din was part of the Heet 12 tradition that concerns the afterlife of the deceased these people. The ceremony is about dedicating the good karma to the ancestral spirits and the spirits if “Prets” the people can’t see it in the work which shows the relationship between the people and the spirits as well as the people and society. This tradition also focuses on remembering the good deeds that the deceased had done. The tradition can be traced back to the time of Lord Buddha when King Bimbisar gave merits to Gautama Buddha but not to the Prets. Later on, the Prets came screaming howling and asking for the merits from him. There fore, he gave the merits to them through the Kruad Nam ceremony (the pouring of the water onto the ground as dedication to the spirit) which helped lessen the suffering that the Prets had to endure in hell. This belief had been passed down and became the Boun Ho Kaw Pa Dub Din for both the people in Laos up until the

present time.

From the study Ceremony Boun ho kaw pa dub din, it was There are 5 components to the Boun Ho Kaw Pa Dub Din: 1) the location where the ceremony will take place 2) the time the ceremony will take place 3) the sacrifices 4) the participants of the ceremony and 5) the procedures of the ceremony.

In summary Ceremony Boun ho kaw pa dub din, the ritual of rice planting ceremony is a tradition of gathering. Seasonal fruits and fish, fish, sweet and savory foods are mixed together in a package. To devote to the souls of the ancestral spirits. And brotherhood Including the Phantom (regular) starting from the time from 2am to 5am on the morning of the 15th night of the ninth month every year.

Keywords: Ceremony, Boun ho kaw pa dub din, in Vientiane Lao PDR

บทนำ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อก่อนเป็นอาณาจักรล้านช้าง ที่กว้างใหญ่ มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม และพิธีกรรมของฮีดคองประเพณีทางความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์บนภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกลุ่มแม่น้ำโขงมาเป็นเวลายาวนาน เช่น ความเชื่อทางพิธีกรรม หลังการวายนมเป็นบุญประเพณีหนึ่งในฮีด 12 เดือน ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนลาวได้ปฏิบัติมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ประกฏให้เห็นในนครหลวงเวียงจันทน์ และได้สืบทอดกันมาเป็นร้อยๆ ปี (สุนัด โปทิสาน และคณะ, 2543) โดยเฉพาะในวัดของเมืองต่างๆ จากหลักฐานในวรรณกรรมทางประวัติศาสตร์พุทธ และการปกครองผู้ที่มีอิทธิพลของลาว เป็นอิทธิพลทางความเชื่อพิธีกรรมบุญประเพณีแบบดั้งเดิม เช่นพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินเป็นบุญประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการวายน

ชนม์ของมนุษย์ที่ยังคงปฏิบัติมานาน ทั้งให้ความสำคัญกับพลังอำนาจ ความศักดิ์สิทธิ์ ที่มองไม่เห็นปะปนกับศาสนาพุทธ พราหมณ์และผีในสังคมวัฒนธรรมลาว ทั้งถูกสร้างมีอิทธิพลต่อจิตใจของผู้คนโดยเฉพาะได้แก่ ลูก หลาน ญาติ พี่น้องจนกลายเป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมานานเป็นช่วงๆ ของยุคสมัย (สุนเนต โปทิสาน, 2557 : สัมภาษณ์) ซึ่งสามารถสื่อสาร ถึงชนบทรรมนิยมฮิต คองประเพณี วิธีการดำรงชีวิต ที่คนลาวตระหนักในคำสอน และศรัทธาบรรพบุรุษ (เดือน คำดี, 2545) จนเป็นพิธีกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับดวงวิญญาณของชุมชนชาวนครหลวงเวียงจันทน์จนถึงปัจจุบัน

จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า พิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดิน มีความเชื่อมาจากวรรณกรรมสมัยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในบรรพกาล ที่มีมูลเหตุของความเป็นมาในธรรมบทครั้งพระกัสสปะพุทธเจ้าในปางก่อน เมื่อพระญาติของพระเจ้าพิมพิสารได้ยักยอกเงินวัดเงินสงฆ์ที่ยังมีชีวิตอยู่ ครั้นเมื่อวายชนม์ไปแล้ว ก็เกิดเป็นเปรต (ผีต) ในนรกตลอดพุทธันดร และต่อเมื่อพระเจ้าพิมพิสารถวายทานแด่ พระสัมณโคดมพุทธเจ้า แต่ไม่ได้กลวบน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่พวกพระญาติเปรตเหล่านั้น พอตกกลางคืนก็มาส่งเสียงร้องอันโหยหวนขอส่วนบุญ วันรุ่งขึ้นพระองค์ก็เสด็จหาซื้อเล่าเรื่องราวที่ฝันกับพระพุทเจ้า เมื่อได้ความแจ้งแล้วพระเจ้าพิมพิสารทำบุญถวายทาน ทรงอุทิศส่วนกุศลโดยการกวาดน้ำจนทำให้ความทุกข์ของพระญาติเปรตที่ได้รับทุเลาเบาบางลง จากความเชื่อในเรื่องราวดังกล่าวได้สืบทอดมาเป็นพิธีกรรมการทำบุญห่อข้าวประดับดินของชุมชนชาวอีสาน และชุมชนชาวลาว (Isan Gate ประตู่อีสานบ้านเฮา, 2015) โดยเฉพาะชุมชนชาวนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งมีมูลเหตุดังกล่าวนั้นถึงจะมีการปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน แต่ก็ได้มีการบันทึกขั้นตอนปฏิบัติ และองค์ประกอบของพิธีกรรมเป็นที่ชัดเจนแต่อย่างใด (สะไห่ว สีปะเสิด, 2557: สัมภาษณ์) แต่สิ่งสำคัญบุญห่อข้าวประดับดินหรือบุญเดือนเก้า เป็นพิธีกรรมร่วมระหว่าง กิจกรรมทางศาสนาพุทธ ทางโลก และโลกของดวงวิญญาณในสังคมมนุษย์ที่ประชาชนรวมใจกันจัดขึ้น เมื่อถึงครบรอบวัน เดือน ปีดังกล่าว ซึ่งบรรดาลูกหลาน ญาติพี่น้องของผู้วายชนม์ก็จะเตรียมข้าว

ของเครื่องเซ่นไหว้ ได้แก่ อาหารแห้ง คาว หวาน และผลไม้เพื่อทำเป็นท่อนๆตามสามารถไปวางไว้ตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด (มุต คำวงสา, 2559 : สัมภาษณ์) ในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 9 ทุกๆปี เพื่อส่งเครื่องเซ่นไหว้ ให้แก่ ดวงวิญญาณ ผีบรรพบุรุษ ญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นการระลึกถึงบุญคุณ คุณธรรม จริยธรรม คุณงามความดี ของบรรดา ผี ปู ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง ผีเปรต (เผต) และผีที่ไม่มีญาติ ซึ่งเชื่อกันว่าดวงวิญญาณนั้นยังวนเวียนสถิต รอยอยู่ในโลกมนุษย์

จากเหตุผล และความสำคัญดังกล่าว พบว่ายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินที่เป็นหลักฐานเป็นเรื่องราวอย่างชัดเจนจริงจัง ทั้งที่บุญห่อข้าวประดับดินมีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิต และสามารถสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา กับสังคม วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของคนลาวอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนาน อีกอย่างทั้งที่ข้อมูลเอกสารจากพื้นที่ภาคสนามที่เกี่ยวข้องมีน้อยมาก จึงสร้างแรงจูงใจนำไปสู่การศึกษา เรื่อง “พิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดิน ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป ลาว” โดยศึกษาประวัติความเป็นมา จากพื้นที่ภาคสนาม รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากต่างประเทศ เพื่อใช้การนำเสนอให้เห็นประวัติความเป็นมาและขั้นตอนการปฏิบัติ พิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดิน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

ศึกษาประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป ลาว

ขอบเขตการศึกษา

เพื่อศึกษาให้เห็นเนื้อหาประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินในพื้นที่วัด ของเมืองสีสัตตะนาก เมืองจันทะบุรีสีสัตตะนาคะนะหุด และ เมืองสีโคดตะบอง ในนครหลวงเวียงจันทน์

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพิธีกรรม บุญห่อข้าวประดับดินในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีแบบสำรวจภาคสนาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม จากข้อมูลแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Source of Data) และข้อมูลแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source of Data) จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่กลุ่มประชากรจากพื้นที่ศึกษาในวัด 3 เมืองในนครหลวงเวียงจันทน์ กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดขอบเขตพื้นที่เป็นหลักตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) แบบเจาะจง ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน ผู้นำภาครัฐ นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำทางศาสนา กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) ประกอบไปด้วย ลูกหลาน ญาติพี่น้องหรือพ่อแม่ของกลุ่มผู้ที่วายชนม์ จากการศึกษาของกลุ่มผู้และผู้ปฏิบัติที่ได้มีส่วนร่วม นั้น เพื่อให้ทราบถึงขบวนการและสามารถรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับพิธีกรรม บุญห่อข้าวประดับดินในรูปแบบลักษณะต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน โดยใช้วิธีนารูปภาพมานำเสนอให้เห็น

ผลการศึกษา

จากการลงพื้นที่ศึกษาที่ได้กล่าวมาในข้างต้นจากแหล่งข้อมูลทางเอกสารพบว่า พิธีกรรม ของบุญห่อข้าวประดับดินในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว มีมูลเหตุประวัติความเป็นมาในธรรมบทครั้งพระกัสปะพุทธเจ้าในบางก่อน มีความเชื่อตั้งแต่สมัยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพุทธกาล สมัยพระเจ้าพิมพิสารถวายทานแด่ พระสมณโคตมพุทธเจ้า แล้วไม่ได้กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ บรรดาพระญาติเปรต (เผต) ในนรกตลอดพุทธันดร เมื่อครั้งยังมีชีวิตได้ยกยอกเงินวัดเงินสงฆ์ จึงมาร้องขอส่วนบุญเมื่อพระเจ้าพิมพิสารทำบุญถวายทานอีกครั้งแก่พระสงฆ์แล้วกรวดน้ำไปให้บรรดาพระญาติเปรต ตามการชี้แนะของสมัยพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกข์ที่ได้รับก็ทุเลาลง และจากตำนานนิทานพื้นเมืองสมัยประวัติศาสตร์พญาขุนบรมสอนลูกหลาน และประชาชนให้รู้บุญคุณของบรรพบุรุษที่วายชนม์ลง โดยการปลุกเรื่อนน้อยแล้วใส่ใจ

ส่งข้าวปลาอาหารหวานคาวไม่ให้ขาด จากคำสอนและการทำบุญในสมัยพุทธกาลของพระเจ้าโพนสีสารที่กล่าวในข้างต้น ความเชื่อดังกล่าวจึงเกิดเป็นพิธีกรรมที่หลากหลายขึ้นโดยเฉพาะ พิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดิน ได้ถูกสร้างให้ความสำคัญมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนล่วงเลยมาเป็นเวลานาน และสร้างให้เป็นบุญประเพณีอย่างหนึ่งของฮีต 12 เดือน ทั้งถูกยกย่องให้เป็นบุญที่ศักดิ์สิทธิ์ ควบคู่ไปกับความเชื่อที่เป็นฮีตครองทางประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตหลังการวายนมของคน และผูกพันกับการดำรงชีวิตของชาวลาวในนครหลวงเวียงจันทน์ เป็นบุญอุทิศทานข้าวของเครื่องเช่นไหว้ ให้แก่ดวงวิญญาณผีบรรดาบรรพบุรุษ ญาติพี่น้อง และมีเปรต (ผेट) เป็นความเชื่อที่มองไม่เห็นหลายด้านในโลกมนุษย์ ซึ่งยังวนเวียนเกี่ยวข้องกับลูกหลาน ญาติพี่น้องที่อยู่ข้างหลัง จากความเชื่อที่เกิดความศรัทธา แสดงออกทางด้านประโยชน์ของความดีงาม ความรู้บุญคุณ และการห้วงหาอาหารถึงดวงวิญญาณของปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เป็นพิธีกรรมทำขึ้นเพื่อผลประโยชน์แห่งความสุขทางใจที่สามารถครอบครองแนวคิดของมนุษย์ เพราะมนุษย์ส่วนมากเชื่อว่าเมื่อคนเราวายนมลงแล้วยังมีดวงวิญญาณที่ยังวนเวียนในโลกมนุษย์ โดยเฉพาะกับลูกหลาน ญาติพี่น้องที่อยู่ข้างหลัง เป็นบุญประเพณีที่สำคัญสามารถชักชวนน้ำวโน้มแนวคิดจิตใจคนเข้าร่วมเป็นหนึ่งเดียวในการปฏิบัติขั้นตอนของพิธีกรรม (รุ่งทิพย์ กล้าหาญ , 2529) พิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดินในวัดของ 3 เมืองที่ได้กล่าวมาข้างต้น พบว่ามีขั้นตอน และองค์ประกอบใหญ่ที่สำคัญอยู่ 5 ขั้นตอน (บุญเรือง ดวงปะเลิด , 2559) ได้แก่ 1) สถานที่จัดพิธีกรรม 2) เวลาวันเดือนปีของพิธีกรรม 3) อุปกรณ์เครื่องเช่นไหว้ในพิธีกรรม 4) ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม และ 5) ขั้นตอนปฏิบัติพิธีกรรม

จากการลงเก็บข้อมูลพื้นที่ศึกษาในวัดของ 3 เมือง ในข้างต้นพบว่าบุญห่อข้าวประดับดินในนครหลวงเวียงจันทน์ ได้ปฏิบัติมานาน แต่สิ่งสำคัญคือยังไม่มีกรบันทึกขั้นตอนในการปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นเพียงแต่การบอกเล่าพร้อมกับการปฏิบัติ ดังนั้นจึงได้ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศไทย เนื่องจากว่าพิธีกรรมมีขั้นตอนการปฏิบัติที่คล้ายกันมาก มาถึงปี พ.ศ.2557 พิธีกรรม

บุญห่อข้าวประดับดินยังสืบทอดปฏิบัติให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน แต่บางอย่างวัสดุข้าวของเครื่องรับใช้เพื่อการเซ่นไหว้ ที่บรรจุลงข้าวประดับดินก็ได้มาจากสิ่งสังเคราะห์ปะปนกับพืชพันธุ์ธรรมาชาติ (มุด คำวงสา, 2559: สัมภาษณ์) ส่วนขั้นตอนในการปฏิบัติ ผู้ศึกษาได้นำเสนอให้เห็นในครั้งนี โดยการใช้รูปภาพประกอบเพื่อการพรรณานาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1) สถานที่จัดพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ภายในวัดมีดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 ภาพการแจกห่อข้าวประดับดินตรงประตูโขงทางเข้าวัดหน้าสิม หรือโบสถ์ หน้าหอจ้บ้าน และ ข้างล่างของต้นไม้

ภาพประกอบที่ 2 ภาพการแจกห่อข้าวประดับดินที่ธาตุพื้นบ้าน พระธาตุ และหอพระภูมิ

2) เวลาการประกอบพิธีกรรมข้าวของเครื่องเซ่นไหว้ เมื่อถึงตี 2.00 น. – 5.00 น. เช้าวันแรม 15 ค่ำ ของเดือนเก้า ทุกๆปีเวลาในช่วงนี้ลูกหลาน ญาติพี่น้องจะนำห่อข้าวประดับดินไปแจก (ไปวางลง) ตามพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ

3) อุปกรณ์ เครื่องเช่นไห้ ในพิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดิน ประกอบด้วย กล้วย, อ้อย, แต้่งไทยแดงลาว, ลูกค้อมัน ค้อส้ม, ลูกก้อมัน, ลูกเค่งสุก, ขนมหวาน, ข้าวต้มกล้วย, ข้าวต้มเนื้อหมู, ข้าวเหนียวนึ่ง, หน่อไม้ต้ม, ม้าปล่าว, ขนمجิ้น, เชื่อมหัวกอย, ข้าวตอกแตก, ข้าวโพด, ถั่วลิสง, น้อยหนา, พักทองสุก, ส้มโอ, มะขามหวาน, เนื้อแห้ง, ปลาแห้ง, (คำหมากเคี้ยวประกอบด้วย ลูกหมากหั่น ใบพลู ปูนขาว ยาเส้น เปลือกหาดหรือสีเสียด และเปลือกเมื่อนำมาเป็นชิ้นรวมเข้ากันเป็นคำ), บุหรี่ 1 มวน, ดอกไม้ 1 ดอก, ฐูป 1 ดอก, เทียน 1 เล่ม, นำมารวมกันเป็นห่อๆ ในห่อหนึ่งต้องมีทุกอย่างที่เตรียมไว้ มากหรือน้อยตามที่ต้องการ (มุด คำวงสา, 2016: สัมภาษณ์)

ภาพประกอบที่ 3 ภาพการเตรียมข้าวของเครื่องเช่นไห้ในวันห่อข้าวประดับดิน

4) ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดิน ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ของคนที่วายชนม์

ภาพประกอบที่ 4 ภาพลูกหลาน ญาติพี่น้องนำห่อข้าวประดับดินมาแจกวางลงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เพื่อเช่นไห้ ญาติที่วายชนม์ภายในและภายนอกวัด

5) ขั้นตอนในการปฏิบัติ พิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินจากการศึกษาจากภาคสนามพบว่า เป็นขั้นตอนการเริ่มเตรียมข้าวของอุปกรณ์ เครื่องเช่นไหไว้ในคืนเดือนแรม 14 ค่ำ ของเดือนเก่า ได้แก่ อาหารคาว หวาน ผลไม้ที่บ้านที่จัดหาได้จากที่บ้าน และอุปกรณ์เครื่องใช้ มารวมเข้าเป็นห่อๆ น้อย ใหญ่ มากหรือน้อยก็สุดแล้วแต่ที่ลูกหลานจะจัดหามาได้ เมื่อถึงเวลา 02.00 น. วันแรม 15 ค่ำ ลูกหลานญาติพี่น้องของผู้วายชนม์เหล่านั้นต่างก็นำเอาห่อข้าวประดับดินไปแจกบูชาตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ในบริเวณวัด เมื่อไปถึงจุดเป้าหมาย เช่น ประตูทางเข้าในวัด สิม หอจำบ้าน พระธาตุ ใต้ต้นไม้ ธาตุบรรจุกระดูกบุคคล จากนั้นก็เปิดห่อข้าวออก แล้ววางลงพื้นดิน จุดธูป เทียน บูหรี รินน้ำลงพื้นดิน หรือรินใส่แก้ว พร้อมกล่าวอันเชิญดวงวิญญาณผี ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูกหลาน ญาติพี่น้องผู้ที่มีอุปการะคุณ และผีเปรต (ผด) รวมถึงผีที่ไม่มีญาติ มารับเอาโดยกล่าวถวายที่เป็นภาษาธรรม ดังนี้ อิมานิ มะยัง ภันเต ปิณชะภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอนชะยะมะ สาธุโน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ปิณชะภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะภิกคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ คำแปลจากภาษาแบบธรรมข้างต้นว่า ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายข้าว และอาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แต่พระภิกษุสงฆ์ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ พร้อมด้วยเครื่องบริวารทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์ และความสุขแต่เล่าข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานด้วยเทอญ เมื่อกล่าวคำถวาย และกรวดน้ำเพื่อส่งข้าวให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษมารับเอา พิธีดังกล่าวนั้นดำเนินมาจนถึง 05.00 น. เข้าของวันแรม 15 ค่ำ เดือนเก่า ถือว่า ขั้นตอนการปฏิบัติ และประเพณีทำพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินที่บรรดาพวกลูกหลาน ญาติพี่น้องได้กระทำลงไป ในปีนี้ ถือว่าได้สิ้นสุดลงในช่วงเช้าของวันแรม 15 ค่ำ

ภาพประกอบที่ 5 ภาพขั้นตอนการนำห่อข้าวประดับดินเครื่องเซ่นไหว้
มาแจก (มาวาง) ไว้ตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ภายในวัด

สรุปผลการศึกษา

จากการที่ได้กล่าวประวัติความเป็นมาทั้งหมดในข้างต้นสามารถสรุปเป็นประเด็นใหญ่ของพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินได้ดังนี้

1) พิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป ลาว ได้จากตำนานทางประวัติศาสตร์พุทธสมัยพุทธกาล เมื่อครั้งที่พระเจ้าพิมพิสารถวายทานให้กับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งนั้น แล้วลืมหักวัดให้กับพระญาติเปรต (เผด) ของพระองค์

2) พิธีกรรมจากตำนานพื้นเมืองสมัยพญาขุนบรมสอนลูก หลานและประชาชนให้รู้บุญคุณของบรรพบุรุษที่วายชนม์ลงโดยการส่งข้าวปลาอาหารเพื่อการเซ่นไหว้ ซึ่งความเชื่อทั้งสองข้อที่กล่าวมาในข้างต้น เป็นสาเหตุทำให้เกิด พิธีกรรมต่างๆ ทางประเพณี เช่น พิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดิน ที่ชุมชนคนลาว ให้ความสำคัญ ถูกยกย่องให้เป็นบุญที่ศักดิ์สิทธิ์ร่วมในบุญประเพณีอย่างหนึ่งในฮีต 12 เดือน ที่ควบคู่ไปกับความเชื่อของฮีตคองหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตหลังการวายชนม์ ซึ่งผูกพันกับการดำรงชีวิตของชาวลาวโดยเฉพาะก็คือชุมชนในนครหลวงเวียงจันทน์ และเป็นพิธีกรรมรวบรวมข้าวปลาอาหาร ผลไม้ตามฤดูกาล เพื่อถวายทานข้าวของให้กับดวงวิญญาณของบรรดาบรรพบุรุษ และญาติพี่น้องที่วายชนม์ลง และยังได้เกี่ยวข้องกับจารีตประเพณีทางพิธีกรรมในด้านสังคมโลกมนุษย์ และกิจกรรมทางศาสนาพุทธ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑

ในสากลโลก ที่ไม่สามารถมองเห็นได้ ซึ่งบรรดาลูกหลานญาติพี่น้อง มีความเชื่อเป็นส่วนบุคคลที่ออกมาจากแรงศรัทธาทางจิตใจมานาน แต่ในการปฏิบัติของขั้นตอนและองค์ประกอบยังไม่มีผู้ใดบันทึก ดังนั้นข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องบางส่วนได้มาจากประเทศเพื่อนบ้านเช่นประเทศไทยซึ่งมีข้อมูลยึดครองประเพณีที่คล้ายกันมากในแถบอีสานดินแดนลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงจากการลงพื้นที่ศึกษา พบว่าขั้นตอนและองค์ประกอบต่างๆ ที่ได้สืบทอดปฏิบัติกันมานาน แต่ไม่ปรากฏการบันทึกและมีความชัดเจนเท่าไร จนมาถึงปี พ.ศ. 2557 การเปลี่ยนแปลงได้ปรากฏขึ้นความชัดเจนของขั้นตอน และองค์ประกอบในการปฏิบัติ โดยอ้างอิงจากภาคสนาม และเอกสารงานวิจัยจากต่างประเทศ จึงสามารถแบ่งเป็น 5 ข้อใหญ่ดังนี้ 1) สถานที่จัดพิธีกรรม 2) เวลาประกอบพิธีกรรม 3) อุปกรณ์เครื่องเช่นไห้ว 4) ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม และ 5) ขั้นตอนในการปฏิบัติ แต่บางอย่างที่ได้ปฏิบัติมาก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาของยุคใหม่ที่มีความสะดวกสบายในด้านของเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในสังคมเมื่อมาเปรียบเทียบกับพิธีกรรมปัจจุบัน เช่น อุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องเช่นไห้ว รวมทั้งเวลา และสถานที่ ส่วนมากปัจจุบันเน้นความสะดวกสบาย ในยุคของความเชื่อส่วนบุคคล ลูกหลานก็นำเงิน และของเหลวที่เป็นน้ำแอลกอฮอล์รวมลงไปให้ห่อข้าว เช่น ขวดเบียร์ โดยอิงตามชอบของบรรพบุรุษ และมีความหวังว่าคงจะได้ดื่มได้ใช้ในภพของผู้วยุวยชนม์

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของ พิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดิน ในนครหลวงเวียงจันทน์ พบว่าพิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดินได้มาจากสองประเด็นใหญ่ที่เป็นประวัติศาสตร์ทางพุทธกาลของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สมัยที่พระเจ้าพิมพิสารได้ถวายทานให้กับพระพุทธองค์เจ้าในครั้งนั้นแล้วลืมนวดน้ำให้กับพระญาติ ที่วายุชนม์แล้วไปเกิดเป็นเปรต (เผด)ไม่ได้ผุดไม่ได้เกิด อยู่ในนรกตลอดพุทธันดรชั้วกับชั่วกาล ด้วยสาเหตุการช่อโง่งต่อทรัพย์สินส่วนรวม และบุคคลภายในวัด เมื่อไม่ได้รับของทานจึงมาร้องโหยหวนขอส่วนบุญ จนพระองค์ได้ทำบุญส่งส่วนบุคคล

และกรวดน้ำไปให้ความทุกที่มีเบาลง และจากตำนานทางประวัติศาสตร์พื้นเมือง สมัยพญาขุนบรมสอนลูก หลานและประชาชนให้รู้บุญคุณของบรรพบุรุษที่วายชนม์ลง ด้วยการให้ปลูกเรือนน้อยแล้วใส่ใจสังข์ข้าว ส่องน้ำ และอาหารหวานคาวไม่ให้ขาด จากความเชื่อวรรณกรรมทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาตั้งแต่บรรพกาลทั้งสองครั้งนั้น เป็นที่มาของการเกิดพิธีกรรมของฮีดคองประเพณีอันหลากหลาย ซึ่งสามารถสร้างความเชื่อเกิดในจิตของคนลาวจนเป็นแรงกระตุ้นให้ยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่โบราณ โดยเฉพาะชุมชนในนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งคำว่า “รีต” อันหมายถึง จาริตที่ได้สืบต่อกันมาจนกายเป็นประเพณีปฏิบัติกันมานานนั้น เป็นสาเหตุทำให้เกิดพิธีกรรมที่หลากหลายของมนุษย์ และเป็นพิธีกรรมการทำบุญให้ทานกับดวงวิญญาณผีบรรพบุรุษ เช่นพิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดินเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่มีอยู่ในบุญประเพณีของฮีดลีสองเดือน ที่สามารถสร้างความเชื่อที่ฝังใจในบรรดาลูกหลานญาติพี่น้องต้องได้สืบต่อปฏิบัติกันมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน

จากความเชื่อของพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินที่สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานว่าเป็นพิธีกรรมที่รวบรวมข้าวปลาอาหาร ผลไม้ตามฤดูกาล เพื่อส่งเครื่องเซ่นไหว้ให้ทานแก่ดวงวิญญาณผีบรรพบุรุษ ญาติพี่น้อง ผู้ที่วายชนม์ลงและผีเปรต (เผด) ที่ชุมชนคนลาว ให้ความสำคัญ ถูกยกย่องให้เป็นบุญที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมในบุญประเพณีอย่างหนึ่งในฮีด 12 เดือน ที่ควบคู่ไปกับความเชื่อของฮีดคองหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตหลังการวายชนม์ ซึ่งมีความสำคัญที่ผูกพันกับการดำรงชีวิตของประชาชนลาว ซึ่งประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นในวันแรม 14 - 15 ค่ำเดือน 9 ตรงกับเดือน 8 สากล ในทางด้านของสังคมโลกมนุษย์พิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินยังเกี่ยวข้องกับจาริตจนกลายเป็นประเพณีปฏิบัติทางพิธีกรรมของศาสนาพุทธพราหมณ์ และ ผี ในสากลโลก ที่มนุษย์ไม่สามารถมองเห็น แต่บรรดาลูกหลานญาติพี่น้องก็ยังมี ความเชื่อ และให้ความสำคัญ ที่แสดงออกให้เห็นแรงศรัทธาทางจิตใจมานาน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องผีเจ้านายของ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2527) พบว่าการนับถือผีควบคู่อยู่กับความเชื่อแบบพราหมณ์และพุทธศาสนาโดยได้มีการจัดสถานภาพและแบ่งหน้าที่กันอย่างเป็นระบบของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และยังมีความสัมพันธ์

กับโครงสร้างทางสังคม ทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และการบริหารในสังคม พิธีกรรมมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นอยู่ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบในพิธีกรรมบุญประเพณีได้แพร่กระจาย ทางด้านความคิด ทักษะคติ ประสบการณ์ โดยเฉพาะความเชื่อของชุมชนในนครหลวง เวียงจันทน์ สปป.ลาว ที่มีมาตั้งแต่ตั้งเดิมนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลง เมื่อก่อนการทำ พิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินส่วนมากนิยมทำกันอยู่ที่ ปลายนา ไร่ สวน และในวัด สอดคล้องกับ สุเนต โพธิสาน (2557) ได้กล่าวถึงคำสอนสมัยขุนบรมว่าเมื่อพ่อแม่ หรือผู้มีอุปการะคุณได้วายชนม์ลงให้ปลูกเรือนน้อยแล้วใส่ใจในการส่งน้ำข้าวปลา อาหารไม่ให้ขาด ถ้าพบความลำบากในการส่งข้าวปลาอาหารให้ปรับเปลี่ยนมาปลูก และดูแลอยู่บริเวณบ้านหรือวัด แต่พิธีกรรมดังกล่าวนั้นก็ยังไม่ปรากฏให้เห็นความ ชัดเจนของขั้นตอน และองค์ประกอบ เพราะในการปฏิบัติ ขั้นตอนต่างๆนั้นทุกคน ที่ต้องเรียนรู้ได้จากการบอกกล่าว ด้วยตัวต่อตัวปากต่อปากเท่านั้น และการได้รู้ได้ เห็นจากพื้นที่ปฏิบัติตัวจริง กับ ผู้รู้ผู้ปฏิบัติ เช่นปู่ ย่า ตายาย พ่อแม่ ญาติพี่น้อง แต่ไม่มีการบันทึกเกี่ยวกับขั้นตอน และองค์ประกอบต่างๆแต่อย่างใด ดังนั้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อการศึกษาได้นำใช้จากต่างประเทศ เป็นบางส่วน เช่นประเทศไทยเป็น เพื่อนบ้านที่มีฮีตคองประเพณีที่คล้ายกันมาก แม้แต่อุปกรณ์เครื่องใช้ข้าวของที่นำมา เป็นเครื่องเช่นไห้ว ส่วนมากได้มาจากธรรมชาติ ส่วนเวลายังคงปฏิบัติช่วงหลัง เที่ยงคืนของเวลา 02.00 น. – 05.00 น. เข้าวันแรม 15 ค่ำของทุกๆ ปี

จากการสัมภาษณ์จากผู้รู้และการศึกษาจากข้อมูลทางพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบว่าในปี พ.ศ.2557 พิธีกรรมบุญของห่อข้าวประดับดินดังกล่าวนี้มีความ ชัดเจนทางด้านกรปฏิบัติ และองค์ประกอบสามารถแบ่งออกเป็นใหญ่ๆ ได้ 5 ส่วน คือ 1) สถานที่จัดพิธีกรรม 2) เวลาประกอบพิธีกรรมในวันแรม 15 ค่ำ 3) อุปกรณ์ เครื่องเช่นไห้ว 4) ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม และ 5) ขั้นตอนในการปฏิบัติ สอดคล้องกับ (บุญเรือง ดวงปะเสิด, 2559) ได้กล่าวว่าพิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดินมีขั้นตอน การปฏิบัติและองค์ประกอบหลักใหญ่ที่ชัดเจน 5 ส่วนด้วยกัน แต่สถานที่ประกอบ พิธีกรรมในบริเวณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ส่วนในวัด ปัจจุบันได้ปรากฏให้เห็นตามบริเวณต่างๆ

ซึ่งเริ่มตั้งแต่บริเวณถนน ด้านหน้าทางประตูเข้าออกบ้าน ซอยถนน จนถึงประตูโขงทางเข้าในวัดและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น สิม หอผี จำบ้าน ด้านล่างของต้นไม้ ตรงหน้าธาตุกระดูกของปู่ยา ตายาย พ่อแม่ ลูกหลาน ญาติพี่น้อง และผู้ที่มีอุปการะคุณ รวมถึงดวงวิญญาณผีเปรต (เผต) สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของ ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ และจากปรากฏการณ์ดังกล่าว สอดคล้องกับทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมเขียนโดย ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) กล่าวว่าสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดมีจำนวนไม่แตกต่างกันในปัจจุบันทั้งๆ ที่เป็นสิ่งมีชีวิตมีการเกิดขึ้นจำนวนมาก ดังนั้นสิ่งมีชีวิตรุ่นลูกบางพวกสามารถมีชีวิตอยู่ได้ และสิ่งมีชีวิตสามารถปรับตัวแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลาและสภาพแวดล้อมต่างๆ ถือได้ว่าสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการคัดเลือกสิ่งมีชีวิต (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 1983) ส่วนเวลาประกอบพิธีกรรมเริ่มตั้งแต่ 02.00 น. – 05.00 น. เข้าในวันแรม 15 ค่ำเดือน 9 ทุกปี และ ปัจจุบันอุปกรณ์เครื่องเช่นไห้ มีการผสมผสานระหว่างข้าวของที่ได้มาจากธรรมชาติ และข้าวของสำเร็จรูปจากประเทศเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับ (มุต คำวงสา, 2557: สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า อุปกรณ์เครื่องเช่นไห้นอกจากได้มาจากธรรมชาติเช่น กล้วย, อ้อย, หมาก, หมากค้อมัน, หมากก้อส้ม, หมากเค่ง, ขนมหวาน, ข้าวต้ม, ข้าวเหนียวนี้, เนื้อแห้ง, ปลาแห้ง, หมาก, พลู, บุหรี่, คำหมากเคี้ยว, หน่อไม้ต้ม, หม่า, ขนมหจีน, น้ำดื่ม, ดอกไม้, ฐูป และเทียน, หัวกอย, ข้าวตอกแตก, ข้าวโพด, ถั่วลิสง, และน้อยหน่า, แล้วยังมีขนมหวานและอุปกรณ์รองรับที่ได้มาจากการพัฒนาการทางด้านวัสดุจากภายในและประเทศเพื่อนบ้านเช่นถุงพลาสติก และโฟมที่นำมารองรับห่อข้าวของเครื่องเช่นไห้ให้รวมกันเป็นห่อ นอกจากสิ่งทีกล่าวมานั้นยังมีความเชื่อที่เป็นส่วนบุคคลที่นำข้าวของเครื่องใช้ไปรวมในห่อข้าวซึ่งเชื่อว่าเมื่อทำลงไปแล้วพ่อแม่หรือมีอุปการะคุณจะได้รับ และได้นำไปใช้ในโลกของผู้วายชนม์ เช่น ขวดเบียร์ และเงิน ส่วนผู้เข้าร่วมทำพิธีกรรมได้แก่ ลูกหลาน ญาติพี่น้อง และสิ่งมองไม่เห็นคือดวงวิญญาณ และขั้นตอน

ในการปฏิบัติเริ่มเตรียมข้าวของเครื่องเช่นไห้ ในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ตรงกับเดือน 8 สากล จนถึงหลังเที่ยงคืนในคืนเดือนแรม 15 ค่ำ เวลา 02.00 น. – 05.00 น. เข้า ในช่วงนี้ลูกหลาน ญาติพี่น้องจะนำห่อข้าวประดับดินมาเปิดออกเพื่อเช่นไห้ เริ่มตั้งแต่ ประตูเข้าออกบริเวณข้างถนนหน้าบ้าน จนไปถึงซอยถนน ประตูโขงวัด จากนั้น ก็กระจายไปทั่วสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น สิม หอผี จำบ้าน ด้านล่างของต้นไม้ และตรง หน้าธาตุ พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง ผู้ที่มีบุญคุณ, ทุกๆครั้งที่นำห่อข้าว ไปวางเช่นไห้ต้อง ได้ปฏิบัติดังนี้ อันดับแรกต้องจุดธูป เทียน บูหรี ปักลงในห่อข้าวประดับดิน แล้วริน น้ำใส่ถุง หรือใส่แก้วจากนั้นก็เรียกเชิญดวงวิญญาณของปู่ยา ตายาย พ่อแม่ ลูกหลาน ญาติพี่น้อง และผู้ที่มีอุปการะคุณ รวมถึงผีเปรต (ผต) ให้มารับเอาโดยมีเนื้อหากล่าว คำถวายทานห่อข้าวประดับดินที่เป็นภาษารธรรมดังนี้ อิมานิ มะยัง ภันเต ปิณณะภัต ตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสงฆ์สสะ โอนะชะยะมะ สาธุโน ภันเต ภิกขุสงฆ์ อิมานิ ปิณณะภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหต อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ คำแปลจากการถวายห่อข้าวประดับดินโดยสรูปอาหารกับทั้งบิรवारเป็นการขอน้อม ถวายข้าวประดับดินพร้อมด้วยบิรवारผ่านพระภิกขุสงฆ์ ผู้เจริญ จงรับ เพื่อประโยชน์ และความสุขแต่เล่าลูกหลานญาติพี่น้องสิ้นกาลนานด้วยเทอญ การทำพิธีกรรมบุญ ห่อข้าวประดับดินให้กับดวงวิญญาณผีบรรพบุรุษ ญาติพี่น้อง และผีเปรต(ผต)ใน แต่ละปีที่จะสิ้นสุดลงในช่วงเช้าเวลาตี 05.00 น. ของวันแรม 15 ค่ำ เดือน 9 โดย การกล่าวคำถวายทานห่อข้าวประดับดิน และกรวดน้ำ

จากการได้เรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมปฏิบัติร่วมกับแม่เมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ และจากได้การศึกษาสัมภาษณ์จากผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ ของขั้นตอนพิธีกรรม สามารถสรูป ให้เห็นถึงสิ่งเปลี่ยนแปลงมาน้อยของพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินในนครหลวง เวียงจันทน์สอดคล้องกับสภาพทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปทางด้านเทคโนโลยี แบบใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นไปตามยุคของสังคมสมัยใหม่ที่มีความเจริญของสภาพการกินอยู่ และเปลี่ยนแปลงเมื่อก่อนใช้ใบตองเป็นภาชนะ รองรับเครื่องเช่นไห้ ปัจจุบันเปลี่ยนมาใช้ถุงพลาสติก และโพน รวมถึงเครื่องเช่น ไห้ที่มีการใช้อุปกรณ์สำเร็จรูปที่สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีนึ่งเรื่องของ

การชอบของบรรพบุรุษโดยมีความเชื่อแบบส่วนตัวมาปะปน เช่น เครื่องดื่มประเภท แอลกอฮอล์ และเงินนำมาใส่ห่อข้าว เพราะมีความเชื่อว่าเมื่อทำลงไปแล้ว พ่อแม่ หรือผู้มีพระคุณได้ดื่ม และได้นำไปใช้ในโลกรของผู้วายชนม์ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบเป็นไปตามยุคสมัยของเทคโนโลยีที่มีความเจริญทางวัสดุอุปกรณ์ และความไม่พร้อมของผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมบุญดังกล่าวทำให้มีจำนวนลดน้อยลง ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มของวัยกลางคนไปจนถึงวัยผู้สูงอายุ ส่วนกลุ่มวัยรุ่นก็มีบ้าง ส่วนเวลา ประกอบพิธีกรรม พบว่า จัดอยู่ในช่วง วันแรม 15 ค่ำ เดือน 9 เวลา 02.00 น. เป็นต้น ไปจนถึง 05.00 น. หลังจากนั้นเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ทำความสะอาดบริเวณลาน วัด สาเหตุที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจาก สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงและการประกอบ อาชีพของคนส่วนใหญ่ถูกจำกัดด้วยเวลา

ภาพประกอบที่ 6 ภาพเปลี่ยนแปลงภาชนะรองรับข้าวของห่อข้าวประดับดิน ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

เพื่อต้องการให้เป็นข้อมูล นำไปประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษา ถึงประวัติ ความเป็นมาพิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดินในลาว ที่สำคัญยังไม่มีการทำงานเป็น เอกสารหรือหนังสือใช้ให้กับการศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนผู้ที่สนใจ ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เดือน คำดี. (2545). **ศาสนศาสตร์ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา**. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2527). **ผีเจ้านาย**. เชียงใหม่ : ศูนย์หนังสือเชียงใหม่.
- สุนัด โพธิสาน และคณะ. (2543). **ประวัติศาสตร์ลาว ดึกดำบรรพ์และปัจจุบัน**. นครหลวงเวียงจันทน์
- สุนัด โพธิสาน. (2554). **ความเชื่อ ปรัชญาศาสนา และวัฒนธรรม**. Belief, Philosophy, Religion and Culture, คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2537). **ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อแก้ไขปัญหาครอบครัวและชุมชน : กรณีศึกษาการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานในเขตอีสานกลาง**. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Bouavone Phommabouth. (2559). **ธาตุพื้นบ้าน พัฒนาการทางรูปแบบ และพิธีกรรม ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป ลาว** วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิจัยศิลปะและวัฒนธรรม สาขาศิลปกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย ขอนแก่น
- IsanGate **ประตูสู่อีสานบ้านเฮา**, (2558) http://www.isangate.com/local/kao_pradab_din.html http://www.phibun.com/thai_tradition/tradition_name=thai-heet/heet_09.php

สัมภาษณ์

- สุนัด โพธิสาน. 20 ธันวาคม 2557. สัมภาษณ์. อาจารย์.
- สะโหว สีปะเสิด. 5 มกราคม 2558. สัมภาษณ์. อาจารย์.
- บุญเรือง ดวงปะเสิด. 12 มีนาคม 2559. สัมภาษณ์. อาจารย์.
- มุด คำวงสา. 12 มีนาคม 2559. สัมภาษณ์. อาจารย์.